

Foto Marc Cels

Müller Bayreuth Berlin

Waar anders is het werk van Heiner Müller meer op zijn plaats dan in Berlijn, de stad waar de oorlog slecht dichtgenaaid is? Waar anders komt de paradoxale kracht van Müllers stukken beter tot haar recht dan in een stad waar een scheur dwars doorheen loopt? Müller zegt over het kenteken van Berlijn, de muur: "Wat ik aange-naam vind, is dat het een teken is voor een reële situatie, de reële situatie waarin de wereld zich bevindt. En hier heb je het in beton." Müller zegt over de werksituatie in Berlijn: "Berlijn is in zekere zin de hoofdstad van de wereld omdat alle spanningen er sterk geconcentreerd samenkomen. Daarom is het een goede standplaats om te schrijven."

Nergens anders vind je de grenzen tussen kapitalisme en communisme zo dichtbij, is het ideologische verschil zo tastbaar in het dagelijkse leven aanwezig. Van *Kaufhaus des Westens* over de Berlijnse muur tot het *Museum der Geschichte* aan de Marx-Engels-Platz, maak je een wereldreis over luttele kilometers, spring je over breuken, immens breder dan de Spree, eindelijk hoger dan de muur. Berlijn is een stad van tegengestelden.

Müller leeft van tegenstellingen. Hij is ongetwijfeld een DDR-schrijver. Zonder de historische dimensie, de recente Duitse geschiedenis, de opbouw van zijn land, de communistische utopie, is zijn werk niet leesbaar. De afstand tussen fascistisch verleden, dagelijkse realiteit en utopie vormt een maatstaf van zijn werk. En omdat zijn meederslag nogal afwijkt van de officiële versies, is hij herhaaldelijk in botsing gekomen met de staatsgeleide en -geplande cultuurpolitiek, wat tot conflict, broodroof en publicatieverbod heeft geleid. In 1961 wordt Müller uit de *Schriftstellerverband* gezet (dat betekent beroepsverbod, geen inkomsten), producties worden herhaaldelijk afgebroken, stukken kunnen niet uitgegeven worden. Pas vanaf de jaren '70 volgt geleidelijke dulding, en ten slotte erkenning: in 1983 wordt Müller lid van de *Akademie der Künste*, in 1987 krijgt hij de *Nationalpreis 1. Klasse* voor zijn hele oeuvre.

Wat conflict is in het Oosten, betekent invitatie voor het Westen. Vanaf de jaren '60 sippelt Müller door met zijn bewerkingen van de Grieken, overtuigt hij geleidelijk een vaste positie in het speelplan en geniet hij vanaf

eind jaren '70 een massale belangstelling. Müller maakt momenteel gouden tijden door: hij wordt druk gespeeld en gelauwerd in Oost en West, krijgt belangstelling van opera, muziek en dans, wordt intens gecommun-tarieerd en geanalyseerd, gevraagd voor lezingen en debatten, er worden hele festivals en colloquia aan hem gewijd.

Zelf blijft hij onverstoord verder-schrijven, profiteert van de talrijke (reis)privileges en gaat resoluut zijn eigen gang. Hij teert niet op succesformules, maar breidt zijn al forse oeuvre in onvoorziene richtingen uit. Zijn teksten blijven weerbarstig: Müller levert materiaal waarmee aan beide kanten van de muur gevochten moet worden.

Grensganger

En dat er nog gevochten wordt, bewees de *Müller-Werkschau* deze zomer, een festival in het kader van de ongelooflijke culturele explosie die West-Berlijn tijdens het Europese hoofdstadjaar bovenop het al immense cultuuraanbod meemaakt. Müller was daarin present als grensganger